

KOLÍZNE NORMY V DIGITÁLNOM VEKU: VÝZVY PRE SLOVENSKÉ MEDZINÁRODNÉ PRÁVO SÚKROMNÉ

doc. JUDr. Peter Lysina, PhD.

Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra medzinárodného práva a medzinárodných vzťahov
peter.lysina@flaw.uniba.sk

Kolízne normy v digitálnom veku: Výzvy pre slovenské medzinárodné právo súkromné

Digitalizácia mení pohľad na právne vzťahy medzinárodného práva súkromného a odhaľuje limity tradičných kolíznych noriem. Medzinárodné právo súkromného čelí novým výzvam a je otázne, či zákon č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom a nariadenia Rím I a Rím II zohľadňujú špecifiká digitálneho prostredia, kde chýba fyzická väzba a jasné subjekty. V tomto kontexte sa príspevok zameriava na identifikovanie výziev, ktorým v digitálnom veku čelí medzinárodné právo súkromné. Cieľom príspevku však nie je „len“ identifikovať problémy medzinárodného práva súkromného a jeho kolíznych noriem v digitálnom veku, ale rovnako tak aj a navrhnúť riešenia existujúcich problémov a výzev a tým prispieť ku zvýšeniu právnej istoty.

Conflict of Laws rules in the Digital Age: Challenges for Slovak Private International Law

Digitalization is transforming the perspective on legal relationships in private international law (PIL) and exposing the limitations of traditional conflict-of-law rules. PIL faces new challenges, raising the question of whether the Slovak Act No. 97/1963 Coll. on Private International and Procedural Law and the regulations Rome I and Rome II adequately address the specifics of the digital environment, where physical ties and clearly defined subjects are often absent. In this context, the paper focuses on identifying the challenges that PIL encounters in the digital age. However, the aim of the paper is not merely to identify the issues with PIL and its conflict-of-law norms in

the digital era, but also to propose solutions to these existing problems and challenges, thereby contributing to enhanced legal certainty.

Kľúčové slová: kolízne normy, medzinárodné právo súkromné, digitalizácia, digitálny domicil

Keywords: Conflict of laws rules, Private international law, Digitalization, Digital domicile

<https://doi.org/10.62874/afi.2025.1.04>

Úvod

Digitálny vek¹ a digitalizácia zásadne mení povahu právnych vzťahov, prináša nové výzvy a pretvára tradičné právne inštitúty. V oblasti *e-commerce* umožňuje okamžité cezhraničné transakcie, no komplikuje určenie miesta uzavretia zmluvy či plnenia, čo ovplyvňuje voľbu rozhodného práva a medzinárodnú právomoc. Niet pochýb o tom, že nákup digitálneho obsahu na globálnej platforme má zásadný dopad a priam spochybňuje statické kolízne kritériá² obsiahnuté v tradičných kolíznych normách.³

Ďalším momentom, ktorý je potrebné vziať do úvahy sú digitálne služby (napr. *streamovacie* platformy, či *cloudové* úložiská), ktoré vytvárajú vzťahy, kde chýba fyzická väzba na konkrétne miesto. To vedie k pochybnostiam napr. aj pri určení právnej zodpovednosti, či ochrane spotrebiteľa. Zmluvy uzatvárané online často spĺňajú formálne

¹ Pod pomenovaním digitálny vek je na účely tohto príspevku potrebné rozumiť súčasné historické obdobie, charakterizované rozšíreným využívaním digitálnych technológií, internetu a informačných systémov, ktoré zásadne ovplyvňujú spoločnosť, ekonomiku, kultúru a právo. O jeho vzniku možno hovoriť v druhej polovici 20. storočia s rozsiahlym nástupom počítačov a internetu a jeho rozvoj pokračuje v 21. storočí s technológiami ako umelá inteligencia, blockchain, kryptomeny či cloudové služby. V právnom kontexte, prináša digitálny vek nové dynamické a špecifické vzťahy, ktoré spochybňujú tradičné právne pojmy a normy navrhnuté pre fyzický svet. Z pohľadu MPS prináša najmä atribúty ako globalizácia a cezhraničnosť a virtualita a decentralizácia a anonymita.

² Pod označením statické kolízne kritérium je na účely tohto príspevku potrebné rozumiť kolízne kritérium (hraničného určovateľa) vyžadujúceho pre svoje uplatnenie previazanosť na fixne danú skutočnosť – napr. miesto uzavretia zmluvy, miesto vzniku škody, sídlo, bydlisko, obvyklý pobyt a pod.

³ Pomenovanie tradičné kolízne normy sa na účely tohto príspevku spája s kolíznymi normami, ktoré boli navrhnuté pre úpravu právnych vzťahov pred-digitálneho veku, t. j. takých, ktoré sa neodohrávali v digitálnom prostredí. Tradičné kolízne normy preto nemohli odrážať a ani neodrážajú špecifiká digitálneho prostredia.

požiadavky inak (napr. elektronicky), čo môže komplikovať ich neskoršie plnenie alebo vymáhanie, ak nie sú dostatočne zdokumentované.

V naznačenej línii sa môžeme pristaviť aj pri *blockchain* a kryptomenách, ktoré prinášajú decentralizáciu spochybňujúcu klasické právne inštitúty ako napr. vlastníctvo, či sídlo právnickej osoby. Následné spory o digitálne aktíva poukazujú na nedostatky v existujúcich kolíznych pravidlách, pretože umiestnenie digitálnych aktív je virtuálne a anonymné.

Napokon, nemožno opomenúť ani to, že umelá inteligencia zasahuje do právnych vzťahov cez autonómne systémy, ako sú *smart contracts*, kde chýba ľudský zásah. To vyvoláva otázky napr. aj o právnej subjektivite, zodpovednosti za škodu spôsobenú umelou inteligenciou, či v neposlednom rade aj otázky o určení rozhodného práva (v prípadoch cezhraničného pôsobenia).

Vo všeobecnosti tak možno povedať, že digitalizácia síce urýchľuje globalizáciu právnych interakcií, no zároveň odhaľuje limity tradičných prístupov k regulácii, ktoré akiste neboli navrhnuté pre špecifické, rýchlo sa meniace prostredie. Tu je osobitne potrebné zdôrazniť, že úprava autonómneho medzinárodného práva súkromného na Slovensku, ktorú predstavuje zákon č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom v platnom znení (ďalej len „ZMPS“), ktorý bol prijatý v 60. rokoch 20. storočia, teda v čase, keď digitálne technológie neexistovali. Primerane to platí aj o zodpovedajúcich nariadeniach EÚ, ktorými sú nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 zo 17. júna 2008 o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky (ďalej len „nariadenie Rím I“) a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 z 11. júla 2007 o rozhodnom práve pre mimozmluvné záväzky (ďalej len „nariadenie Rím II“). Kolízne normy v ZMPS a čiastočne aj v nariadeniach Rím I a Rím II tradične vychádzajú z predpokladu fyzických a geografických väzieb. A hoci unijné predpisy ponúkajú aj flexibilnejšie kritériá, ako obvyklý pobyt či najužšia väzba, ani tieto však stále dostatočne nezohľadňujú osobitné požiadavky digitálneho veku. Na tomto mieste možno uviesť príklady z oblasti zmluvných záväzkových vzťahov a mimozmluvných záväzkových vzťahov.

V prvom prípade, určenie rozhodného práva pri zmluvách (ak nedôjde k voľbe rozhodného práva) sa nezriedka opiera o kolízne kritériá ako miesto uzavretia zmluvy, či miesto plnenia. Kým v minulosti bolo možné tieto miesta vždy relatívne ľahko a jednoznačne identifikovať, dnes, pri online transakciách nemusí byť miesto uzavretia zmluvy vždy

jasné (napr. pri nákupe digitálneho obsahu môže byť server v zahraničí, príp. kupujúci môže používať VPN).

V druhom prípade, pri určení rozhodného práva pre mimozmluvné záväzky, kolízne normy tradične viažu rozhodné právo na miesto vzniku škody. Čo však v situácii, ak útok pochádza z jednej krajiny, server je v druhej krajine a poškodený v tretej krajine? Tento problém samozrejme nie je len problémom pre digitálne prostredie. Avšak v digitálnom priestore je obzvlášť výrazný kvôli anonymite a decentralizácii, ktoré tradičné kolízne normy nezohľadňujú.

Pre oba prípady tiež platí, že kolízne normy pre určenie rozhodného práva vyžadujú stabilné a identifikovateľné subjekty, čo nezohľadňuje anonymitu digitálnych platforiem, *blockchainové* transakcie či autonómne systémy umelej inteligencie.

Berúc do úvahy uvedené skutočnosti, je cieľom predkladaného príspevku identifikovať hlavné problémy, ktoré vznikajú pri aplikácii kolíznych noriem slovenského medzinárodného práva súkromného (ďalej len „MPS“) v digitálnom prostredí, a navrhnúť možné riešenia prispôbené slovenskému právnomu a technologickému kontextu, zohľadňujúc pri tom unijnú úpravu a prostredie. V tomto kontexte sa zameriame na nedostatky statických kolíznych kritérií, ako sú miesto uzavretia zmluvy, miesto plnenia či miesto vzniku škody, ktoré strácajú relevanciu v prostredí *e-commerce*, digitálnych služieb, *blockchain* a umelej inteligencie. V príspevku ďalej preskúmame, ako existujúca úprava zlyháva pri riešení špecifických cezhraničných a anonymných vzťahov, čo vedie k právnej neistote a ohrozeniu práv účastníkov. V rámci analýzy je dôraz kladený na súlad národnej právnej úpravy (ktorú predstavuje ZMPS) s realitou digitalizácie a na limity jej aplikácie v praxi, vrátane súdnych rozhodnutí a implementácie nariadení EÚ (nariadenie Rím I a nariadenie Rím II).

Ambíciou však nie je len identifikovať problematické oblasti. Snahou je tiež priniesť návrhy riešení, a tak prispieť k modernizácii MPS tak, aby efektívne reagovalo na výzvy 21. storočia a podporilo právnu istotu v digitálnom veku.

1 Kolízne normy v slovenskom medzinárodnom práve súkromnom

1.1 Právny rámec

Z pohľadu vyššie vymedzených cieľov sú relevantnými prameňmi, na ktoré zacieliame náš výskum, najmä ZMPS (ako vnútroštátny prameň MPS) spolu s priamo uplatniteľnými nariadeniami EÚ, ktorými sú nariadenie Rím I a nariadenie Rím II.

Azda nie je potrebné osobitne pripomínať, že ZMPS predstavuje základný vnútroštátny prameň MPS, ktorý upravuje kolízne normy (samozrejme, nejde o jediný druh noriem MPS, okrem kolíznych noriem tu nachádzajú svoje miesto napr. aj procesné normy, či normy upravujúce postavenie cudzincov v oblasti ich osobných a majetkových práv).

Po vstupe Slovenskej republiky do EÚ bol právny rámec (dovtedy tvorený predovšetkým ZMPS) doplnený o dva priamo aplikovateľné právne záväzné akty sekundárneho práva EÚ – nariadenie Rím I a nariadenie Rím II. Kým nariadenie Rím I sa zameriava na určovanie rozhodného práva pre zmluvné záväzky (s väzbou k viacerým právnym poriadkom súčasne), nariadenie Rím II prináša úpravu mimozmluvných záväzkov (s väzbou k viacerým právnym poriadkom súčasne).⁴

Berúc do úvahy existenciu troch predpisov, upravujúcich aj navzájom sa kryjúce oblasti, je nevyhnutne na tomto mieste uviesť aj to, aký bude ich vzájomný aplikačný vzťah. Vo všeobecnosti môžeme povedať, že ZMPS sa v oblasti zmluvných a mimozmluvných záväzkov, ktoré upravujú aj nariadenia Rím I a Rím II uplatní len pokiaľ problematiku neupravujú nariadenia.⁵ Pre úplnosť treba pripomenúť, že toto sa netýka všetkých oblastí upravených ZMPS, keďže naďalej je primárnym prameňom pre iné súkromnoprávne vzťahy s väzbou k viacerým právnym poriadkom súčasne (napr. osobný stav). Pre skúmanú oblasť to však znamená, že ZMPS má v nej len subsidiárnu úlohu (uplatní sa len na otázku a oblasť, ktorá nie je upravená nariadením).⁶

⁴ Porovnaj LYSINA, P., HAŤAPKA, M., BURDOVÁ, K. et al. Medzinárodné právo súkromné, 3. vydanie. Bratislava: C. H. Beck. 2023. s. 180 a nasl.

⁵ Porovnaj CSACH, K., GREGOVÁ-ŠIRICOVÁ, L., JÚDOVÁ, E. Úvod do štúdia medzinárodného práva súkromného a procesného. 2. vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer. 2018. s. 148 a nasl.

⁶ Porovnaj SLAŠTAN, M. Slovak Republic. In: The impact of EU accession on the legal orders of new EU member states and (pre-) candidate countries : hopes and fears. Hague : T.M.C. Asser press, 2006. s. 437-456.

1.2 Základné kolízne kritériá

Z pohľadu predkladanej analýzy je teda potrebné upriamiť pozornosť na vyššie uvedené pramene, ktoré sú primárne zamerané na určenie rozhodného práva v súkromnoprávných vzťahoch s väzbou k viacerým právnym poriadkom a v nich obsiahnuté kolízne normy. Pri zohľadnení ich osobitostí je na mieste tvrdenie, že všetky tri pramene pri určovaní rozhodného práva uplatňujú tradičné kolízne normy, ktoré boli navrhnuté a prijaté v tzv. pred-digitálnom veku (aj keď pri komparácii ZMPS s nariadeniami možno povedať, že kým vnútroštátna úprava je rigidnejšia, únie normy sú flexibilnejšie, no stále nedostatočne prispôbené digitálnym výzvam), ktoré sú založené na statických kolíznych kritériách.⁷

Čo to znamená? Základom je vo všetkých troch prípadoch určovanie rozhodného práva podľa pevne stanovených kolíznych kritérií (spravidla ide o fyzické a geografické kritériá, ktoré mali v čase prijatia predpisu jednoznačný význam). Toto možno najlepšie demonštrovať na nasledujúcich príkladoch:

a) kritérium miesto uzavretia zmluvy – v zmysle § 10 ods. 3 ZMPS sa pri absencii voľby práva stranami uplatní právo štátu, kde bola zmluva uzavretá, čo predpokladá fyzickú prítomnosť strán na konkrétnom, jednoznačne určenom, mieste pri podpise;⁸

b) kritérium bydlisko/sídlo/obvyklý pobyt strán – nariadenie Rím I kladie dôraz na sídlo alebo obvyklý pobyt zmluvných strán, čo vyžaduje stabilnú a opäť jednoznačne určiteľnú, polohu subjektov;⁹

c) kritérium miesto plnenia – v súlade s § 10 ZMPS sa pri určitých zmluvách uplatní právo miesta, kde má byť záväzok splnený (nariadenie Rím I stanovuje konkrétne pravidlá pre určenie rozhodného práva, pričom „najvyššia väzba“ slúži ako doplnkové kritérium, ak zmluva vykazuje zjavne silnejšiu väzbu na iný právny poriadok);¹⁰

⁷ Porovnaj SYMEONIDES, S. C. *Private International Law at the End of the 20th Century: Progress or Regress?* (2nd ed.). The Hague: Kluwer Law International. 1999. s. 325.

⁸ Porovnaj LEVRINC, M. Rozhodné právo pre zmluvné záväzkové vzťahy v prípade absencie voľby práva podľa nariadenia Rím I. In *Notitiae Novae Facultatis Iuridicae Universitas Matthiae Belii Neosolii*. Roč. 18. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela – Belianum, 2014. s. 100-107.

⁹ ASSENSIO, P. *Conflict of Laws and the Internet*. 2nd edition. Elgar information law and practice. 2024. s. 196 a nasl. resp. porovnaj s BASEDOW, J., et al. (Eds.), *Encyclopedia of Private International Law*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing. 2017. s. 345 a nasl.

¹⁰ Porovnaj CALLIESS, G.-P., ZUMBANSEN, P. *Rough Consensus and Running Code: A Theory of Transnational Private Law* (2nd ed.). Oxford: Hart Publishing. 2010, s. 250 a nasl.

d) kritérium miesto vzniku škody/miesto, kde došlo ku skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody – v súlade s § 15 ZMPS (primerane aj podľa nariadenia Rím II¹¹) je určujúce miesto vzniku škody alebo miesto udalosti, ktorá škodu spôsobila (iba pre ZMPS), čo opäťovne vyžaduje jednoznačne určené miesto.

Z uvedených príkladov je zrejmé, že ide vskutku o statické kolízne kritériá (hraničné určovatele) založené na predpoklade jasne definovateľných a stabilných väzieb, čo malo svoje opodstatnenie verifikované ustálenou praxou v pred-digitálnej ére. V digitálnom kontexte takto koncipované kritériá zväčša strácajú opodstatnenie, pretože miesto uzavretia zmluvy, sídlo strán či miesto plnenia môžu byť virtuálne, anonymné alebo nejednoznačné, čo odhaľuje ich nedostatočnosť pre moderné právne vzťahy.

1.3 Limity kolíznych kritérií

Berúc do úvahy vyššie uvedené skutočnosti, možno na tomto mieste skonštatovať, že identifikované (no rovnako aj ďalšie obdobné) statické kolízne kritériá obsiahnuté v tradičných kolíznych normách MPS vykazujú limity pre svoje uplatnenie, ktoré vyplývajú z ich statickej povahy, nezodpovedajúcej dynamike online prostredia. Niet pochýb o tom, že kolízne kritériá ako napr. miesto uzavretia zmluvy, či miesto vzniku škody, hoci funkčné v pred-digitálnej ére, strácajú relevanciu v situáciách, kde je miesto nejasné, virtuálne alebo irelevantné.¹²

Opäť je vhodné poukázať na príklady.

a) Pre uplatnenie kolízneho kritéria „miesto uzavretia zmluvy“ je nevyhnutné, aby nastal akt – podpis (alebo iné rovnocenné označenie) dokumentu na konkrétnom mieste. Avšak, v online prostredí, pri uzatváraní zmlúv cez *e-commerce* platformy, emailom alebo kliknutím na „súhlasím“, je identifikácia takéhoto miesta mimoriadne obtiažna, nezriedka dokonca neurčiteľná – server môže byť v jednej krajine, kupujúci v druhej a predávajúci v tretej, pričom použitie VPN či *cloudu* túto nejednoznačnosť ešte zvyšuje.

b) Pre uplatnenie kolízneho kritéria „miesto vzniku škody“ je opäťovne nevyhnutné, aby udalosť nastala na konkrétnom mieste. Toto je však pri mimozmluvných záväzkoch, ako sú napr. kyberútoky

¹¹ Porovnaj STONE, P. *EU Private International Law* (4th ed.). Cheltenham: Edward Elgar Publishing. 2018. s. 305 a nasl.

¹² Porovnaj MALACKA, M., RYŠÁVÝ, L. *Mezinárodní právo soukromé a procesní* (2. vydání). Praha: Leges. 2021. s. 140 a nasl.

problematické, pretože útok môže pochádzať z anonymného zdroja a poškodenie sa prejaví na viacerých miestach súčasne.

Pre všetky uvedené (rovnako aj ďalšie obdobné) kolízne kritériá platí, že ich statická povaha vedie k právnej neistote, pretože neposkytuje jednoznačné odpovede na otázku rozhodného práva v online kontexte. Preto kolízne normy, ktoré možno spojiť s prívlastkom „tradičné“ a ktoré boli navrhnuté pre hmotné a lokálne ohraničené vzťahy, nedokážu flexibilne reagovať na decentralizáciu a anonymitu digitálneho sveta, čo odhaľuje potrebu ich aktualizácie.

2 Výzvy digitálneho veku pre kolízne normy

Ako už bolo uvedené, digitálny vek prináša zásadné výzvy pre kolízne normy MPS, ktoré možno označiť prívlastkom „tradičné“, keďže tieto boli prijaté s cieľom regulácie súkromnoprávných vzťahov s väzbou k viacerým právnym poriadkom typických pre pred-digitálnu éru. Inak povedané, tradičné kolízne normy, ktoré pre svoje uplatnenie vyžadujú súkromnoprávne vzťahy, ktoré možno spojiť s konkrétnym miestom. Naopak, atribúty typické pre digitálnu éru, ako dynamika, abstrakcia, či globalizácia digitálneho prostredia spôsobujú pre takto formulované kolízne normy problémy a odhaľujú ich slabé stránky a nedostatky.¹³

V nadväznosti na to sa otvára otázka prehodnotenia týchto tradičných kolíznych noriem a v nich obsiahnutých statických kolíznych kritérií. Vzhľadom na uvedené je na tomto mieste prinášaný pohľad na vybrané výzvy, pri ktorých je uplatnenie tradičných kolíznych noriem viac než problematické.

2.1 *E-commerce* a určenie miesta plnenia

Prvou z takýchto výziev pre MPS, ktorým bude v rámci analýzy venovaná osobitná pozornosť je elektronický obchod. Elektronický obchod (*e-commerce*) predstavuje významnú výzvu pre tradičné kolízne normy MPS, najmä pokiaľ ide o využitie statického kolízneho kritéria ako „miesto plnenia“.¹⁴ Pre pripomenutie, ide o kolízne kritérium, ktoré

¹³ Pozri aj BASEDOW, J. The Law of Open Societies: Private Ordering and Public Regulation in the Conflict of Laws. Leiden: Brill Nijhoff. 2015. s. 190.

¹⁴ ASSENSIO, P. Conflict of Laws and the Internet. 2nd edition. Elgar information law and practice. 2024. s. 196.

využíva, v prípade absencie voľby rozhodného práva, ZMPS, ako aj nariadenie Rím I. Niet pochyb o tom, že toto kolízne kritérium a jeho uplatnenie je založené na predpoklade fyzického odovzdania tovaru, resp. poskytnutia služby na konkrétnom mieste. Je tiež zrejmé, že kým dnes sa uvedené týka len časti tovarov a služieb, odovzdanie tovaru, či poskytnutie služby bolo v pred-digitálnej ére jednoznačné.¹⁵

Avšak, dnes, v elektronickom obchode táto logika často zlyháva. Osobitne, pokiaľ ide o dodávky digitálneho obsahu, akými sú softvér, hudba, filmy či predplatné na *streamovacie* služby. V týchto a podobných prípadoch miesto plnenia stráca fyzickú podobu (presúva sa do abstraktnej roviny). Dôvodom je skutočnosť, že produkt je doručený okamžite cez internet na zariadenie kupujúceho, bez ohľadu na jeho polohu. Nariadenie Rím I tu síce ponúka flexibilitu cez pojem „najužšia väzba“ (čl. 4), no ani tu nie je jednoznačné, ako určiť túto väzbu pri vyššie uvedených transakciách.¹⁶ O to viac, že dynamika *e-commerce* a rýchle uzatváranie zmlúv kliknutím, automatizované procesy, či globálne dodávateľské reťazce ešte viac komplikujú uplatnenie statického kritéria.

Výsledkom je právna neistota, ktorá môže viesť k nejednotným rozhodnutiam súdov a oslabeniu ochrany spotrebiteľov či predávajúcich v digitálnom priestore. Príkladom môže byť nasledujúca situácia: Nemecký spotrebiteľ kúpi e-knihu od predávajúceho z USA cez platformu so serverom v Írsku. Pri subsumácii pod nariadenie Rím I by miesto plnenia mohlo byť určené podľa obvyklého pobytu predávajúceho (USA), no toto kritérium nemusí byť v digitálnom kontexte vždy prakticky relevantné.

2.2 Cezhraničné digitálne zmluvy

Ďalšou z identifikovaných výziev pre MPS a tradičné kolízne normy sú cezhraničné digitálne zmluvy. Osobitne problematicky v súvislosti s nimi vyznieva identifikácia miesta uzavretia zmluvy, ktoré ako esenciálne pre určenie rozhodného práva v prípade absencie voľby práva vníma ZMPS ako aj nariadenie Rím I (napr. v podobe „najužšej väzby“). Pre cezhraničné digitálne zmluvy je príznačné, že sú uzavierané online prostredníctvom webových platforiem, emailov, aplikácií či

¹⁵ CORDERO-MOSS. G. *International Commercial Contracts: Applicable Sources and Enforceability*. Cambridge: Cambridge University Press. 2014. s. 180 a nasl.

¹⁶ Pozri aj MAGNUS, U., MANKOWSKI, P. (Eds.). *European Commentaries on Private International Law: Rome I Regulation*. Cologne: Otto Schmidt Verlag. 2021. s. 220 a nasl.

smart contracts, pričom ignorujú tradičné geografické hranice. V dôsledku uvedeného je určovanie rozhodného práva, ktorým sa budú spravovať cezhraničné digitálne zmluvy problematické, keďže uplatnenie statických kolíznych kritérií je obtiažne.

Problémy s uplatnením tradičných kolíznych noriem plynú predovšetkým z toho, že v digitálnom prostredí je „miesto uzavretia zmluvy“ často neidentifikovateľné. Napríklad ak slovenský podnikateľ uzavrie zmluvu o digitálnej službe s dodávateľom z Ázie cez platformu so serverom v Európe, miesto skutočného uzavretia zmluvy zostáva nejasná. Ako alternatíva sa ponúka miesto kliknutia na tlačidlo „súhlasím“, umiestnenie servera alebo sídlo niektorej zo zmluvných strán. Ešte komplikovanejšou sa situácia stáva v prípadoch použitia technológií ako VPN, proxy servery či *cloudové* služby, ktoré umožňuje zmluvným stranám maskovať svoju skutočnú polohu.

V prípade cezhraničných digitálnych zmlúv však problémy nespôsobuje len identifikácia miesta uzavretia zmluvy. Minimálne rovnako problematicky môže vyznievať aj identifikácia sídla (alternatívne bydliska, či obvyklého pobytu a pod.) zmluvných strán, čo má taktiež za následok pochybnosti pri uplatnení tradičných kolíznych noriem založených na tomto kritériu. Je tomu tak najmä preto, že mnohé digitálne subjekty operujú globálne, bez fyzickej prítomnosti v krajine, kde ponúkajú služby, resp. využívajú anonymné registrácie. Napr. predávajúci na *e-commerce* platforme nemusí uviesť svoj obvyklý pobyt, čo má zásadný vplyv na určenie rozhodného práva podľa obvyklého pobytu (vyžaduje nariadenie Rím I). Pri *smart contracts* na *blockchain* je identifikácia ľudskej strany (napr. tvorcu alebo používateľa) často komplikovaná kvôli automatizácii a anonymite, čo tradičné kolízne normy sťažuje.

Tieto a ďalšie podobné nejasnosti môžu následne viesť k právnej neistote. Zmluvné strany si nemôžu byť isté, ktoré právo bude spravovať (bude rozhodným právom) ich súkromnoprávny vzťah s väzbou k viacerým právnym poriadkom súčasne. Následne to môže priniesť zvýšené riziko nekonzistentných výkladov zo strany súdov. Výsledkom je oslabená vymáhateľnosť zmlúv a ochrana práv účastníkov, čo zdôrazňuje potrebu nových prístupov k určeniu rozhodného práva v digitálnom kontexte.

2.3 Kryptomeny a *blockchain*

Ďalšou z výziev MPS späťou s digitálnym vekom sú kryptomeny a technológia *blockchain*. Ako kryptomeny, tak aj *blockchain* predstavujú doslova unikátne výzvy pre MPS, ktoré vyplývajú z ich decentralizovanej a anonymnej povahy.¹⁷ Práve toto je dôvodom, že tradičné kolízne normy založené na statických kritériách, ako je miesto uzavretia zmluvy“, „miesto plnenia“, či „miesto vzniku škody“ pri pokuse uplatniť ich na súkromnoprávne vzťahy s väzbou na viacero právnych poriadkov súčasne, ak sú spojené s digitálnymi aktívami zlyhávajú.¹⁸

Niet pochyb o tom, že pri transakciách s kryptomenami, ako je nákup, predaj alebo prevod tokenov, nie je možné jednoznačne určiť geografickú väzbu. *Blockchain* funguje ako distribuovaná databáza bez centrálného sídla – transakcia je zaznamenaná globálne a nezávisí od fyzického sídla, bydliska, či obvyklého pobytu strán.¹⁹ Napr., ak slovenský používateľ kúpi *Bitcoin* od predávajúceho s anonymnou peňaženkou, anonymita predávajúceho sťažuje určenie „miesta uzavretia zmluvy“, čo komplikuje, no úplne nevylučuje určenie rozhodného práva pomocou iných kritérií, ako obvyklý pobyt kupujúceho. „Miesto plnenia“ je rovnako relativizované, pretože prevod kryptomien prebieha vo virtuálnom priestore.²⁰

Spory súvisiace s kryptomenami, ako „krádež digitálnych aktív hackerom“ alebo „zlyhanie *smart contract*“, ešte viac komplikujú situáciu. Tradičné kolízne normy pre mimozmluvné záväzky (Rím II, § 15 ZMPS) viažu právo, ktorým sa bude spravovať náhrada škody na miesto jej vzniku (resp. ZMPS na miesto, kde došlo ku skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody), no pri kybernetických útokoch je pôvodca často neznámy a škoda sa prejavuje na rôznych miestach súčasne (napr. peňaženka v *cloud*e). Anonymita strán, bežná pri

¹⁷ BONOMI, A., LEHMAN, M., LALANI, S. (Eds.) *Blockchain and Private International Law*. Leiden: Brill Nijhoff. 2023, s. 80.

¹⁸ *Blockchain and Digital Assets: Legal and Regulatory Challenges*. Dostupné na: <https://www.weforum.org/whitepapers/blockchain-and-digital-assets-legal-and-regulatory-challenges/> cit. 20.3.2025.

¹⁹ BONOMI, A., LEHMAN, M., LALANI, S. (Eds.) *Blockchain and Private International Law*. Leiden: Brill Nijhoff. 2023, s. 81 a nasl.

²⁰ Porovnaj RÜHL, G. *Conflict of Laws in the Digital Environment*. In J. Basedow et al. (Eds.), *Encyclopedia of Private International Law* (Vol. 2, pp. 345–360). Cheltenham: Edward Elgar Publishing. 2020. s. 355.

blockchainových transakciách, navyše znemožňuje identifikovať sídlo, bydlisko, či obvyklý pobyt účastníkov.²¹

Uvedené poukazuje na problémy, ktoré sa spájajú s prípadným pokusom tradičných kolíznych noriem adekvátne regulovať súkromnoprávne vzťahy s väzbou k viacerým právnym poriadkom súčasne vznikajúce v *blockchainovom* ekosystéme. Výsledná právna neistota ohrozuje vymáhateľnosť práv a zvyšuje riziko pre účastníkov, čím podčiarkuje potrebu špecifických pravidiel pre digitálne aktíva v MPS.

2.4 Umelá inteligencia

Umelá inteligencia predstavuje pre tradičné kolízne normy MPS komplexné výzvy, ktoré vyplývajú z jej autonómneho fungovania, cezhraničného nasadenia a nejasnej právnej subjektivity. Aj preto tradičné kolízne normy a v ich rámci statické kritériá, ako napr. miesto uzavretia zmluvy, miesto plnenia, či miesto vzniku škody nie sú prispôsobené na riešenie právnych vzťahov, kde umelá inteligencia vystupuje ako aktívny činiteľ.

Jedným z kľúčových problémov sú autonómne systémy, ako *smart contracts* poháňané umelou inteligenciou, ktoré uzatvárajú zmluvy bez ľudského zásahu. Napr., ak umelá inteligencia na *blockchaine* automaticky kúpi digitálne aktívum pre slovenského používateľa od zahraničného subjektu, nie je jasné, kde a kým bola zmluva uzavretá. Bola uzavretá algoritmom, jeho tvorcom alebo používateľom? Tradičné kolízne normy predpokladajú ľudskú vôľu a fyzickú väzbu, čo tu absentuje. Miesto plnenia pri takýchto transakciách je rovnako nejednoznačné.²²

Ďalšou, nemenej dôležitou, výzvou je zodpovednosť za škodu spôsobenú umelou inteligenciou. Ak napr. *chatbot* nasadený zahraničnou spoločnosťou poskytne slovenskému klientovi chybnú radu vedúcu k finančnej strate, určenie rozhodného práva podľa miesta vzniku škody (nariadenie Rím II) je problematické. Navyše, otázka, či umelá inteligencia môže byť subjektom zodpovednosti, zostáva nevyriešená, čo komplikuje kolíznu analýzu.²³

²¹ BOGDAN, M. Private International Law in the Digital Era. The Hague: Kluwer Law International. 2019, s. 78 a nasl.

²² Artificial Intelligence and Civil Liability. Dostupné na: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/634427/EPRS_STU\(2019\)634427_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/634427/EPRS_STU(2019)634427_EN.pdf) cit. 20.3.2025.

²³ ASSENSIO, P. Conflict of Laws and the Internet. 2nd edition. Elgar information law and practice. 2024.s. 199.A.

Cezhraničné nasadenie umelej inteligencie (napr. globálne platformy s algoritmami) ešte viac stiera väzby na konkrétny právny poriadok. Tradičné kolízne normy nedokážu reflektovať decentralizovanú povahu umelej inteligencie ani jej schopnosť konať nezávisle, čo vedie k právnej neistote a oslabuje ochranu účastníkov v digitálnych vzťahoch riadených umelou inteligenciou.

3 Slovenská perspektíva

3.1 Existuje slovenská judikatúra zásadného významu?

Hneď na úvod je potrebné povedať, že judikatúra slovenských súdov v sporoch s digitálnym prvkom je zatiaľ značne obmedzená a nevyvíjala sa do podoby systematického prístupu k riešeniu kolíznych situácií, v ktorých je prítomná väzba k viacerým právnym poriadkom súčasne v digitálnom prostredí. Dostupné rozhodnutia sa väčšinou sústreďujú na tradičné právne vzťahy, pričom digitálne aspekty sú skôr okrajovou témou, než hlavným predmetom analýzy.

V oblasti *e-commerce* existujú ojedinelé prípady, kde súdy aplikovali nariadenie Rím I na online zmluvy. Napr. pri sporoch plynúcich z kúpnych zmlúv uzavretých cez internet (najmä tovar doručený poštou) súdy určovali rozhodné právo podľa sídla predávajúceho (čl. 4 Rím I) alebo miesta plnenia, ak bolo jednoznačne určené doručením, či poskytnutím služby²⁴. Avšak v prípadoch čisto digitálneho plnenia (napr. nákup softvéru či digitálneho obsahu) precedentné rozhodnutia, ktoré by riešili nejasnosti okolo „miesta plnenia“ chýbajú. Na základe dostupnej judikatúry sa zdá, že slovenské súdy zatiaľ nevytvorili ustálenú prax týkajúcu sa problémov ako maskovanie lokality cez VPN či umiestnenie serverov.

V oblasti mimozmluvných záväzkov sú rozhodnutia ešte vzácnejšie.²⁵ Spory súvisiace s kybernetickými útokmi, únikmi dát alebo škodami spôsobenými online podvodmi, ktoré by vyžadovali rozhodovanie o rozhodnom práve sa takmer nevyskytujú. Ak súdy riešili podobné prípady, zameriavali sa skôr na trestnoprávne aspekty než na civilné určenie rozhodného práva, čo ponecháva otázku „miesta vzniku škody“ v digitálnom priestore nezodpovedanú.

²⁴ Napr. Uznesenie Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 3 Cdo 151/2018.

²⁵ Napr. Uznesenie Ústavného súdu SR, sp. zn. III. ÚS 123/2019.

Absencia špecifických rozsudkov v týchto oblastiach naznačuje, že digitálne spory zatiaľ neboli predmetom významnej súdnej analýzy na Slovensku. To však nemusí nutne odrážať nedostatok záujmu, ale skôr obmedzený výskyt takýchto sporov pred súdmi. Napríklad neexistujú známe rozhodnutia o sporoch z transakcií s kryptomenami či o zodpovednosti autonómnych systémov umelej inteligencie, hoci takéto technológie už na Slovensku prenikajú do praxe.

Z uvedeného je možné odvodiť záver o tom, že:

a) slovenské súdy ešte nemali dostatok príležitostí (alebo podnetov) rozvíjať judikatúru v digitálnom MPS;

b) chýba proaktívny výklad existujúcich kolíznych noriem v kontexte nových technológií.

Absencia precedensov tak zvyšuje právnu neistotu a zdôrazňuje potrebu budovania súdnej praxe, ktorá by poskytla jasné usmernenia pre digitálne spory.

3.2 Ako slovenské orgány pristupujú k uplatňovaniu nariadení Rím I a Rím II?

Pri skúmaní slovenskej perspektívy nemožno obísť ani prístup slovenských orgánov k uplatňovaniu nariadení Rím I a Rím II v digitálnom kontexte. Hneď úvodom je potrebné zdôrazniť, že Slovenská republika, ako členský štát Európskej únie, je povinná priamo aplikovať ako nariadenie Rím I pri určovaní rozhodného práva pre zmluvné záväzkové vzťahy s väzbou k viacerým právnym poriadkom súčasne, tak aj nariadenie Rím II pre mimozmluvné záväzkové vzťahy s väzbou k viacerým právnym poriadkom súčasne. Výnimkou v tomto smere nie sú ani zmluvné a mimozmluvné záväzky v digitálnom kontexte.²⁶ Ako to teda vyzerá?

Aplikácia nariadenia Rím I v digitálnom kontexte

Nariadenie Rím I v prvom rade umožňuje stranám zvoliť si rozhodné právo (čl. 3 nariadenia Rím I). Pri absencii voľby sa právo určuje podľa „najužšej väzby“ (čl. 4 nariadenia Rím I), ktorá môže byť daná

²⁶ Bližšie pozri LYSINA, P., HAŤAPKA, M., BURDOVÁ, K. et al. Medzinárodné právo súkromné, 3. vydanie. Bratislava: C. H. Beck. 2023.s. 456 a nasl.

napr. obvyklým pobytom predávajúceho (pri predaji tovaru), prípadne obvyklým pobytom dlžníka (pri službách).²⁷

Uvedené kritériá sa v podmienkach Slovenskej republiky uplatňujú aj pri online zmluvách, ako sú napr. nákupy na *e-commerce* platformách. Ako už bolo uvedené vyššie, napr. v uznesení Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 3 Cdo 151/2018, zo dňa 20.11.2019, súd aplikoval české právo na online službu poskytnutú z Česka, hoci klient bol na Slovensku. Pri digitálnych produktoch (softvér, *streamovanie*) však „miesto plnenia“ či „obvyklý pobyt“ strácajú význam, ak predávajúci operuje cez globálnu platformu s nejasným sídlom alebo servermi v tretej krajine. Slovenské súdy zatiaľ nevyvinuli špecifický výklad pre takéto situácie a mechanicky aplikujú nariadenie Rím I bez hlbšej analýzy digitálnych špecifik.

Aplikácia nariadenia Rím II v digitálnom kontexte

Nariadenie Rím II k určení rozhodného práva pre mimozmluvné záväzky s väzbou k viacerým právnym poriadkom súčasne pristupuje spravidla skrz miesto, kde škoda vznikla (čl. 4 nariadenia Rím II). Opäť, ako bolo naznačené vyššie, slovenské súdy tento princíp uplatňujú aj v digitálnych sporoch. Príkladom môže byť uznesenie Ústavného súdu SR, sp. zn. III. ÚS 123/2019, zo dňa 25. 6. 2019, kde škoda z úniku dát bola posudzovaná podľa slovenského práva (miesto vzniku škody). Tu treba dodať, že toto kritérium nemusí byť využiteľné vždy, keďže napr. pri kybernetických útokoch či *blockchainových* podvodoch miesto vzniku škody nemusí byť vždy jednoznačné, keďže útok môže pochádzať z neznámeho zdroja, server byť v zahraničí a poškodený na Slovensku. Na základe dostupných údajov sa zdá, že slovenská prax zatiaľ nevyužíva flexibilitu nariadenia Rím II (napr. spoločný pobyt, čl. 4 ods. 2, či najužšiu väzbu, čl. 4 ods. 3) na riešenie anonymity strán.

Berúc do úvahy uvedené skutočnosti, možno na tomto mieste k prístupu slovenských orgánov skonštatovať, že:

a) Nariadenia Rím I a Rím II pre svoje uplatnenie spravidla predpokladajú identifikovateľné fyzické väzby (obvyklý pobyt, miesto plnenia, miesto vzniku škody), ktoré v digitálnom priestore (*e-commerce*, *blockchain*, umelá inteligencia) často chýbajú alebo sú virtuálne. Slovenské orgány sa v tomto spoliehajú na tradičný výklad bez inovatívneho prispôbenia.

²⁷ Porovnaj STONE, P. *EU Private International Law* (4th ed.). Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2018, s. 236.

b) V slovenskom priestore chýbajú rozhodnutia precedentnej povahy pre špecifické digitálne scenáre (napr. *smart contracts*, kryptomeny), čo vedie k nekonzistentnosti a právnej neistote.

c) Hoci nariadenia Rím I a Rím II ponúkajú aj iné, dalo by sa povedať „tvorivé“ možnosti pre určenie rozhodného práva (napr. s využitím priestoru daného kritériom najužšej väzby, či skrz výnimky upravené nariadením Rím II), Slovensko ich zatiaľ nevyužíva na prekonanie digitálnych výziev, čo naznačuje pasívny prístup.

Pri zohľadnení uvedeného možno skonštatovať, že slovenské orgány síce formálne spĺňajú požiadavky plynúce z členstva v EÚ, to znamená uplatňujú nariadenia Rím I a Rím II, no v digitálnom kontexte zostáva ich využitie povrchné a neadresuje špecifiká moderných technológií. Medzery v praxi a judikatúre zdôrazňujú potrebu proaktívnejšieho výkladu a prípadne národných usmernení, aby sa zabezpečila právna istota v digitálnom veku.

Pre úplnosť je vhodné poukázať aj na ZMPS, ktorý však bol prijatý ešte v pred-digitálnej ére. Vzhľadom na členstvo Slovenskej republiky v EÚ a existujúce pravidlá pre uplatnenie práva EÚ slúži ZMPS len ako subsidiárny predpis tam, kde nariadenia Rím I, či Rím II nepokrývajú všetky právne vzťahy. Jeho tradičné kolízne normy, založené na fyzických väzbách (miesto uzavretia zmluvy, miesto plnenia, ...), sú nepostačujúce pre digitálne vzťahy charakterizované decentralizáciou a anonymitou.

4 Perspektíva vybraných krajín

Digitalizácia a jej vplyv na kolízne normy medzinárodného práva súkromného nie sú výzvou iba pre Slovensko, ale pre celú Európsku úniu i svet. Pre poskytnutie čo najširšej perspektívy na tomto mieste považujeme za vhodné priniesť pohľad aj na to, ako obdobným výzvam a problémom čelia právne poriadky vybraných krajín. Pozornosť zameriame na Nemecko, ako aj na susedné krajiny Slovenska – Českú republiku, Maďarsko a Poľsko. Upriamime sa na aplikáciu kolíznych noriem v oblasti *e-commerce*, digitálnych služieb, *blockchain*, kryptomien a umelej inteligencie.

4.1 Nemecko

Nemecko patrí medzi lídrov digitalizácie v EÚ, čo potvrdzuje jeho vysoké umiestnenie v Indexe digitálnej ekonomiky a spoločnosti (ďalej len „DESI“), najmä v oblasti konektivity a podnikovej digitalizácie.²⁸ Tento technologický pokrok sa odráža aj v proaktívnom prístupe k právnej úprave digitálneho prostredia. Nemecké súdy aplikujú nariadenie Rím I v súlade s jeho flexibilitou, najmä cez kritérium „najužšej väzby“ (čl. 4 nariadenia Rím I). Napríklad pri sporoch týkajúcich sa *e-commerce* platforiem, ako je Amazon, sa miesto plnenia určuje podľa sídla predávajúceho alebo miesta prístupu spotrebiteľa k digitálnemu obsahu, čím sa čiastočne prekonáva osobitný povaha transakcií.²⁹

V oblasti *blockchain* a kryptomien Nemecko prijalo zákon o elektronických cenných papieroch³⁰ (eWpG, 2021), ktorý uznáva digitálne aktíva a uľahčuje ich právnu klasifikáciu. To zjednodušuje určenie rozhodného práva pri sporoch, hoci anonymita *blockchainových* transakcií zostáva výzvou. Pri umelej inteligencii Nemecko podporuje výskum právnej zodpovednosti, no kolízne normy zatiaľ explicitne neprispôbilo autonómnym systémom.

4.2 Česká republika

Česká republika je v digitalizácii o niečo ďalej ako Slovensko, najmä v digitálnych verejných službách³¹, no jej právny systém čelí podobným problémom pri aplikácii tradičných kolíznych noriem. V *e-commerce* sa české súdy zameriavajú na ochranu spotrebiteľa, pričom pri online zmluvách aplikujú Rím I s dôrazom na obvyklý pobyt kupujúceho. Napr. rozsudok Najvyššieho súdu ČR určil rozhodné právo pri nákupe digitálneho obsahu na základe pobytu spotrebiteľa, čím obišiel nejasnú miestu plnenia.³²

²⁸ Digital Economy and Society Index (DESI) 2023 – Germany. Dostupné na: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi-germany> cit. 21.3.2025

²⁹ Porovnaj Urteil vom 19. Dezember 2019 – I ZR 141/18 (Amazon Marketplace). Dostupné na: <https://juris.bundesgerichtshof.de/> cit. 20.3.2025.

³⁰ Gesetz über elektronische Wertpapiere (eWpG) (<https://www.gesetze-im-internet.de/ewpg/20.3.2025>).

³¹ Digital Economy and Society Index (DESI) 2023 – Czech Republic. Dostupné na: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi-czech-republic> cit. 20.3.2025

³² Rozsudok sp. zn. 23 Cdo 1452/2018 zo dňa 20. novembra 2019. Dostupné na: <https://www.nsoud.cz/> cit. 19.3.2025.

Pri kryptomenách a *blockchaine* však Česko zaostáva. Chýba špeciálna regulácia a judikatúra je obmedzená na ojedinelé trestnoprávne prípady (napr. podvody s *Bitcoinom*). Rovnako pri umelej inteligencii absentujú precedентné rozhodnutia o zodpovednosti autonómnych systémov. Český prístup tak odhaľuje podobné nedostatky ako Slovensko: rigidita tradičných kolíznych noriem a v ich rámci statických kolíznych kritérií (miesto uzavretia zmluvy, miesto vzniku škody) a nedostatočná adaptácia na digitálne výzvy.³³

4.3 Maďarsko

Maďarsko zaostáva v digitalizácii za priemerom EÚ, najmä v digitálnych zručnostiach a integrácii technológií do podnikov³⁴. Tento technologický deficit sa prejavuje aj v právnej oblasti. Maďarské sudy aplikujú nariadenia Rím I a Rím II striktne podľa tradičných kritérií, no v digitálnom prostredí je judikatúra minimálna. Pri *e-commerce* sa spoliehajú na sídlo predávajúceho, no pri digitálnom plnení (napr. softvér) chýbajú jasné usmernenia.

V oblasti kybernetických škôd Maďarsko riešilo otázky bezpečnosti, avšak skôr v trestnoprávnom než civilnom kontexte, čo ponecháva kolízne normy nevyužité. *Blockchain* a kryptomeny zostávajú neregulované, bez významných súdnych rozhodnutí, čo zvyšuje právnu neistotu pri cezhraničných sporoch.

4.4 Poľsko

Poľsko dosahuje v digitalizácii priemerné výsledky v EÚ, s dobrým skóre v konektivite, no slabšími výkonmi v digitálnych službách.³⁵ V právnej praxi sa poľské sudy pokúšajú prispôbiť kolízne normy digitálnemu prostrediu, najmä pri mimozmluvných záväzkoch. Napríklad pri únikoch dát aplikovali nariadenie Rím II s určením miesta vzniku škody podľa pobytu obete, čím čiastočne prekonali nejednoznačnosť

³³ Porovnaj ROZEHNALOVÁ, N., KYSELOVSKÁ, T. Mezinárodní právo soukromé a procesní (3. vydanie). Praha: C. H. Beck. 2021. s. 210 a nasl.

³⁴ Digital Economy and Society Index (DESI) 2023 – Hungary. Dostupné na: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi-hungary> cit. 20.3.2025.

³⁵ Digital Economy and Society Index (DESI) 2023 – Poland. Dostupné na: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi-poland> cit. 21.3.2025.

kybernetických škôd.³⁶ Pri *e-commerce* sa však spoliehajú na tradičné kolízne normy a statické kolízne kritériá, ako sídlo predávajúceho, bez inovatívneho výkladu.

Súdna prax k *blockchainu* a kryptomenám v Poľsku je zatiaľ obmedzená, hoci národné regulácie, ako daňové pravidlá, naznačujú rastúci záujem o túto oblasť. Pri umelej inteligencii chýba judikatúra, no Poľsko investuje do digitalizácie súdnictva, čo uľahčuje riešenie cezhraničných sporov.

5 Úvahy *de lege ferenda*

Na prekonanie výziev, ktoré digitálny vek kladie pred tradičné kolízne normy MPS, je potrebné zaviesť opatrenia, ktoré zmodernizujú právny rámec a zabezpečia právnu istotu v online prostredí. Tradičné kolízne kritériá MPS (ako napr. miesto uzavretia zmluvy či miesto plnenia), zlyhávajú v digitálnom prostredí kvôli jeho abstrakcii a dynamike. Zavádzanie flexibilnejších kritérií by mohlo tieto nedostatky prekonať a prispôbiť právny rámec moderným technológiám. V tejto súvislosti sa ako možné javia nasledovné kroky:

Zvýšenie dôrazu na vôľu strán v digitálnom prostredí

Tento krok by si vyžadoval úpravu existujúcich právnych predpisov vo dvoch rovinách.

a) Tou prvou je zavedenie predpokladu existencie väzby k viacerým právnym poriadkom v každom prípade späťom s digitálnym prostredím. Následne, v digitálnom prostredí by došlo k dôslednému rešpektovaniu princípu autonómie strán (skrz čl. 3 nariadenia Rím I, obdobná úprava je aj v § 9 ZMPS), ktorý by bol podporený napr. aj ustáleným prístupom justičných orgánov pri posudzovaní sporných situácií.

V praxi by to znamenalo, že voľba práva by mohla byť vyjadrená buď explicitne (v podmienkach služby)³⁷ alebo by išlo o implicitnú voľbu práva (napr. kód *smart contractu* ako prejav vôle). Následne, v súlade s existujúcimi právnymi predpismi, by takto vyjadrená, či implicitne odvodená voľba práva mala prednosť pred inými objektívnymi kritériami. Kým prvý prípad je pomerne jednoznačný (ak strany

³⁶ Sąd Najwyższy. Rozsudek zo dnia 15. júna 2021 – sp. zn. II CSK 123/20. Dostupné na: <https://www.sn.pl/> cit. 21.3.2025.

³⁷ Porovnaj BURDOVÁ, K. Voľba práva v nariadení Rím I. In. Právna a ekonomická dimenzia slobody jednotlivca v súčasnom európskom a medzinárodnom práve. Bratislava: Univerzita Komenského, Právnická fakulta, 2013. s. 120-129.

v online zmluve o digitálnej službe zvolia slovenské právo, súd je povinný to rešpektovať), druhý návrh (implicitnej voľby práva) si samozrejme vyžaduje dôslednosť a konzistentnosť v prístupe justičných orgánov (napr. aj v tom, že budú dôsledne skúmať existenciu implicitnej voľby práva).

b) Druhou rovinou je stanovenie jasných pravidiel na ochranu slabšej strany (spotrebiteľa), resp. ich dôsledné dodržiavanie, aby sa predišlo zneužitiu voľby práva.

Zavedenie „digitálneho domicilu“

Zohľadňujúc osobitosti právnych vzťahov vznikajúcich v digitálnom prostredí sa ako možné riešenie vyššie uvedených výziev javí zavedenie nového kolízneho kritéria. Týmto kritériom, ktoré by rešpektovalo všetky osobitosti by mohol byť digitálny domicil. Digitálny domicil by predstavoval nové kolízne kritérium, ktoré by bolo možné vymedziť alternatívne, buď ako miesto registrácie online identity (napr. doména, IP adresa platformy), hlavné miesto digitálnej aktivity strany (napr. prevádzka servera) alebo miesto prístupu k digitálnemu obsahu (napr. obvyklý pobyt kupujúceho pri sťahovaní). Z hľadiska jeho začlenenia by optimálne bolo jeho inkorporovanie do § 10 ZMPS, resp. čl. 4 nariadenia Rím I.

Digitálny domicil by mohol poskytnúť alternatívnu väzbu v situáciách, kde fyzická lokalita nie je určiteľná, hoci jeho definícia a aplikácia si vyžadujú ďalšie spresnenie (aj skrz mechanizmy na overenie spoľahlivosti údajov, napr. proti maskovaniu polohy cez VPN). Na druhej strane, tento koncept prináša aj svoje úskalia, keďže vyžaduje jasné vymedzenie digitálneho domicilu a nepochybne aj jeho medzinárodnú akceptáciu.

V praxi by jeho uplatnenie mohlo vyzerat' aj takto: Pri *e-commerce* transakcii slovenský spotrebiteľ kúpil softvér od predávajúceho s neznámym sídlom. Práve tu by bolo možné využiť digitálny domicil, ktorým by bolo napr. Slovensko ako miesta prístupu k digitálnemu obsahu.

Zavedenie flexibilných pravidiel pre špecifické plnenie

V tomto prípade je návrh zameraný na to, aby eliminoval problémy, resp. priam nemožnosť identifikácie „miesta plnenia“ v prípade zmlúv v digitálnom prostredí, pri ktorých nedochádza k fyzickému odovzdaniu tovaru. To znamená zmlúv, pri ktorých tradičné kritérium miesta plnenia zlyháva. Uvedené by sa týkalo napr. streamovania (kde je miesto plnenia v tomto prípade?). V takomto prípade by sa ako

akceptovateľné javilo prepojenie miesta plnenia s miestom prístupu nadobúdateľa k digitálnemu obsahu. Keďže ani toto nemusí byť celkom jednoznačné, bude vhodné spojiť miesto s osobou nadobúdateľa – napr. obvyklý pobyt nadobúdateľa v rozhodujúcom okamihu.

To znamená, že miestom plnenia by v prípade digitálneho plnenia (nadobúdanie softvéru, či streamovanie) mohlo byť miesto prístupu nadobúdateľa k digitálnemu plneniu. Za miesto prístupu nadobúdateľa k digitálnemu plneniu by bolo považované miesto obvyklého pobytu nadobúdateľa v čase, v ktorom napr. nadobudol softvér. Toto kritérium by však bolo potrebné doplniť o mechanizmy overenia, aby sa predišlo nejasnostiam spôsobeným technológiami ako VPN.

Riešenie anonymných a decentralizovaných subjektov

V prípade digitálneho prostredia nezriedka dochádza k situáciám, v ktorých právny vzťah vzniká medzi neidentifikovateľnými stranami (blockchain, kryptomeny). V takýchto prípadoch je použitie tradičných kolíznych noriem mimoriadne problematické, priam až nemožné, keďže tradičné väzby tu absentujú kvôli anonymite digitálnych technológií. Preto bude nevyhnutné kolízne kritérium, ktoré spojí právny vzťah, resp. spor z neho plynúci s konkrétnym miestom a v nadväznosti naň s konkrétnym právnym poriadkom. Po zvážení všetkých okolností sa ako najvhodnejšie kritérium javí miesto súdu, pred ktorým by bol vedený spor plynúci z vyššie uvedeného právneho vzťahu. Pravdepodobne ide o jediné identifikovateľné miesto v rámci sporu a tým aj o najvhodnejšie kritérium. Vzhľadom na to možno na tomto mieste skonštatovať, že v prípade sporov anonymných a decentralizovaných subjektov by nemožnosť uplatnenia tradičných kolíznych noriem bolo možné riešiť skrz doplnkové kolízne kritérium *lex fori* – t. j. právo súdu, pred ktorý je spor vedený. Tento prístup by však vyžadoval mechanizmy na zabránenie zneužitia (napr. *forum shopping*) a jasné pravidlá pre určenie príslušnosti súdu.

Doplnenie kolízneho kritéria pre kybernetické škody

Miesto vzniku škody, ktoré v súvislosti s mimozmluvnými záväzkami a určovaním rozhodného práva ponúka nariadenie Rím II a rovnako aj ZMPS (hoc v tomto prípade je doplnené o flexibilnejšie alternatívne kritérium miesta, kde došlo ku skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody), môže byť nezriedka len problematicky uplatniteľné pri škody vznikajúcej v digitálnom prostredí (najmä v súvislosti s kybernetickými útokmi). Preto sa ako vhodné javí jeho doplnenie

o alternatívne, resp. subsidiárne kritérium, ktoré by preklenulo nedostatky existujúceho statického kolízneho kritéria.³⁸

Takýmto by mohlo byť napr. miesto registrácie obete. Toto kritérium by sa uplatnilo ako subsidiárne kritérium, v prípadoch, keď miesto vzniku škody nie je možné bez pochybností identifikovať. Opodstatnenosť práve tohto kritéria je daná skutočnosťou, že sa spája s poškodeným subjektom, ktorý sa domáha náhrady škody, pri ktorom nebude existovať pochybnosť o jeho spojení s konkrétnym miestom (na rozdiel od ostatných prvkov právneho vzťahu. Tento návrh má potenciál zvýšiť právnu istotu, hoci jeho aplikácia si vyžaduje spresnenie, napr. vymedzenie „registrácie“ a zohľadnenie viacerých väzieb.

Záver

Žijeme v dobe, keď digitalizácia neodvratne transformuje spôsob, akým komunikujeme, obchodujeme, uzatvárame zmluvy či riešime spory. Tieto zmeny však prinášajú aj zásadné výzvy pre tradičné právne inštitúty, pričom ani MPS a jeho inštitúty nie sú výnimkou. MPS, majúce ťažisko v ZMPS, spolu s nariadeniami Rím I (pre zmluvné záväzky) a Rím II (pre mimozmluvné záväzky) bolo vytvorené v čase, keď dnešné digitálne technológie boli len utópiou. Dnes však stojíme pred otázkou: sú kolízne normy zakotvené v týchto predpisoch schopné reagovať na dynamiku a špecifiká digitálneho veku?

Tradičné kolízne normy stoja na statických kritériách, ako napr. miesto uzavretia zmluvy, miesto plnenia, sídlo, bydlisko, či obvyklý pobyt strán, miesto vzniku škody. Tieto kolízne kritériá predpokladajú fyzickú prítomnosť, jasne definovateľné geografické väzby a stabilné subjekty. V pred-digitálnej ére mali svoje opodstatnenie, keďže zmluva sa podpisovala na konkrétnom mieste, tovar sa fyzicky odovzdával, škoda vznikala v určenom priestore. Dnes však digitalizácia tieto predpoklady spochybňuje. Elektronický obchod, *blockchain*, kryptomeny a umelá inteligencia odhaľujú limity tradičných prístupov a nútia nás prehodnotiť, ako určujeme rozhodné právo v špecifickom, cezhraničnom a často anonymnom prostredí.

Pristavme sa najprv pri *e-commerce*. Online nakupovanie nám umožňuje uzavrieť zmluvu s predajcom na druhom konci sveta jedným

³⁸ Porovnaj KUNER, C., BYGRAVE, L. A., DOCKSEY, C. (Eds.). The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Commentary. Oxford: Oxford University Press. 2020. s. 450 a nasl.

kliknutím. Pri fyzickom tovare vieme určiť miesto plnenia – doručenie na adresu. Ale čo digitálny obsah? Softvér, filmy, predplatné na streamovacie služby. Tieto produkty sú doručené okamžite cez internet, bez fyzickej podoby. Miesto plnenia sa stáva abstraktným pojmom. Napríklad, ak slovenský spotrebiteľ kúpi e-knihu od amerického predávajúceho cez platformu so serverom v Írsku, kde je miesto plnenia? Slovensko, USA, Írsko? Tradičné normy na túto otázku neodpovedajú jednoznačne, čo vedie k právnej neistote a oslabuje ochranu účastníkov.

Pokračujeme cezhraničnými digitálnymi zmluvami. Zmluvy uzatvorené online cez web, email či *smart contracts* ignorujú geografické hranice. Miesto uzavretia zmluvy, kľúčové kritérium, je v digitálnom priestore často neidentifikovateľné. Slovenský podnikateľ uzavrie zmluvu s ázijským dodávateľom cez európsku platformu – kde presne zmluva vznikla? Je to miesto kliknutia na „súhlasím“, umiestnenie servera, sídlo jednej zo strán? Technológie ako VPN či cloudové služby túto nejasnosť ešte zväčšujú. Navyše, ak subjekty operujú globálne bez fyzickej prítomnosti alebo anonymne, kritériá ako sídlo či obvyklý pobyt strácajú význam. Výsledkom je riziko nekonzistentných súdnych rozhodnutí a oslabená vymáhateľnosť práv.

Ďalšou výzvou sú kryptomeny a *blockchain*. Tieto technológie priťahujú decentralizáciu a anonymitu, ktoré tradičné kolízne normy vôbec nezohľadňujú. Pri nákupe *Bitcoinu* od anonymnej peňaženky nie je možné určiť miesto uzavretia zmluvy ani plnenia, keďže transakcia prebieha vo virtuálnom priestore, globálne a bez centrálného sídla.³⁹ Spory, ako krádež digitálnych aktív či zlyhanie *smart contractu*, ešte viac komplikujú situáciu. Miesto vzniku škody, na ktoré sa spolieha nariadenie Rím II, je pri kyberútoku nejasné, keďže útočník môže byť v jednej krajine, server v druhej, poškodený v tretej. Anonymita strán znemožňuje identifikovať subjekty, čím sa tradičné kolízne kritériá stávajú nepoužiteľnými.

Napokon, umelá inteligencia posúva hranice ešte ďalej. Autonómne systémy, ako *smart contracts* poháňané umelou inteligenciou, uzatvárajú zmluvy bez ľudského zásahu. Ak algoritmus kúpi digitálne aktívum pre slovenského používateľa od zahraničného subjektu, kto a kde zmluvu uzavrel? Algoritmus, jeho tvorca, používateľ? Miesto plnenia je nejednoznačné, subjektivita umelej inteligencie nejasná. Ak *chatbot* spôsobí škodu (napr. chybnou radou vedúcou k finančnej strate), určenie miesta vzniku škody a zodpovednosti je problematické.

³⁹ BONOMI, A., LEHMAN, M., LALANI, S. (Eds.) *Blockchain and Private International Law*. Leiden: Brill Nijhoff. 2023, s. 81 a nasl.

Cezhraničné nasadenie umelej inteligencie, napríklad na globálnych platformách, stiera väzby na konkrétny právny poriadok, čím tradičné kolízne normy zlyhávajú.⁴⁰

Predložená analýza MPS ukazuje, že na tieto výzvy nie sme pripravení. Judikatúra v digitálnych sporoch je obmedzená. Pri *e-commerce* súdy aplikujú nariadenie Rím I s dôrazom na obvyklý pobyt predávajúceho či miesto doručenia, no pri digitálnom plnení chýbajú precedensy. Spory o kryptomeny, *blockchain* či umelú inteligenciu sa na súdoch takmer nevyskytujú. Slovenské orgány mechanicky uplatňujú nariadenia Rím I a Rím II s dôrazom na obvyklý pobyt, miesto vzniku škody, no bez inovatívneho prispôsobenia digitálnym špecifikám. Chýba proaktívny výklad a využitie flexibility noriem, ako je „najúžšia väzba“. ZMPS, prijatý v 60. rokoch, je v digitálnom kontexte ešte menej použiteľný a slúži len subsidiárne. Výsledkom je právna neistota, ktorá ohrozuje účastníkov online vzťahov.

Ako teda ďalej? Navrhujeme modernizáciu MPS, ktorá prinesie flexibilitu a istotu. Po prvé, je nevyhnutné zvýšiť dôraz na vôľu strán. Autómia strán, zakotvená v nariadení Rím I a ZMPS, by mala byť v digitálnom prostredí kľúčová, a to či už ako explicitná voľba práva v podmienkach služby alebo implicitná cez *smart contract*. Zároveň však musíme chrániť slabšiu stranu, aby sa predišlo zneužitiu kolíznej úpravy. Po druhé, zavedme digitálny domicil ako nové kolízne kritérium. Po tretie, pre špecifické plnenie, ako *streaming*, definujeme miesto plnenia ako obvyklý pobyt nadobúdateľa v čase prístupu k obsahu. Po štvrté, pri anonymných subjektoch, ako pri *blockchain*, použijeme *lex fori*, kde spor prebieha ako jediné identifikovateľné kritérium. Napokon, pre kybernetické škody doplníme miesto vzniku škody o miesto registrácie obete ako subsidiárnu väzbu, ak je pôvod útoku neznámy.

Tradičné kolízne normy, založené na statických kritériách, nezodpovedajú digitálnemu veku. MPS musí reagovať na realitu *e-commerce*, *blockchainu* a umelej inteligencie. Potrebujeme inovatívne prístupy, ktoré skombinujú flexibilitu s právnou istotou, rešpektujúc vnútroštátny aj unijný rámec. Modernizácia nie je len možnosťou, ale nevyhnutnosťou, ak chceme chrániť práva účastníkov právnych vzťahov a podporiť spravodlivé právne prostredie v 21. storočí.

⁴⁰ Pozri 9. POESEN.M. Private International Law and Artificial Intelligence: An EU Perspective. In. European Review of Private Law. Volume 31, Issue 2/3 (2023) pp. 365 – 386.

Zoznam použitej literatúry

1. ASSENSIO, P. Conflict of Laws and the Internet. 2nd edition. Elgar information law and practice. 2024. ISBN: 978-1-03531-512-3.
2. BASEDOW, J. The Law of Open Societies: Private Ordering and Public Regulation in the Conflict of Laws. Leiden: Brill Nijhoff. 2015. ISBN 978-90-04-29679-4.
3. BASEDOW, J., et al. (Eds.), Encyclopedia of Private International Law. Cheltenham: Edward Elgar Publishing. 2017. ISBN 978-1-78254-722-8.
4. BONOMI, A., LEHMAN, M., LALANI, S. (Eds.) Blockchain and Private International Law. Leiden: Brill Nijhoff. (2023). ISBN 978-90-04-51485-0.
5. BURDOVÁ, K. Voľba práva v nariadení Rím 1. In. Právna a ekonomická dimenzia slobody jednotlivca v súčasnom európskom a medzinárodnom práve. Bratislava: Univerzita Komenského, Právnická fakulta, 2013. ISBN 978-80-7160-352-8.
6. CALLIESS, G.-P., ZUMBANSEN, P. Rough Consensus and Running Code: A Theory of Transnational Private Law . Oxford: Hart Publishing. 2010. ISBN 978-1-8411-3974-6.
7. CORDERO-MOSS, G. International Commercial Contracts: Applicable Sources and Enforceability. Cambridge: Cambridge University Press. 2014. ISBN 978-1-139-24881-5.
8. CSACH, K., GREGOVÁ-ŠIRICOVÁ, L., JÚDOVÁ, E. Úvod do štúdia medzinárodného práva súkromného a procesného. 2. vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer. 2018. ISBN 978-80-8168-782-2.
9. KUNER, C., BYGRAVE, L. A., DOCKSEY, C. (Eds.). The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Commentary. Oxford: Oxford University Press. 2020. ISBN 978-0-19-882649-1.
10. LEVRINC, M. Rozhodné právo pre zmluvné záväzkové vzťahy v prípade absencie voľby práva podľa nariadenia Rím I. In Notitiae Novae Facultatis Iuridicae Universitas Matthiae Belii Neosolii. Roč. 18. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela – Belianum, 2014. ISBN 978-80-557-0685-6.
11. LYSINA, P., HAŤAPKA, M., BURDOVÁ, K. et al. Medzinárodné právo súkromné, 3. vydanie. Bratislava: C. H. Beck. 2023. ISBN 978-8-082-32031-5.
12. MAGNUS, U., MANKOWSKI, P. (Eds.). European Commentaries on Private International Law: Rome I Regulation. Cologne: Otto Schmidt Verlag. 2021. ISBN 978-3-504-08006-8.
13. MALACKA, M., RYŠAVÝ, L. Mezinárodní právo soukromé a procesní (2. vydání). Praha: Leges. 2021. ISBN 978-80-7502-519-7.

14. POESEN.M. Private International Law and Artificial Intelligence: An EU Perspective. In. *European Review of Private Law*. Volume 31, Issue 2/3 (2023) pp. 365 – 386. ISSN: 0928-9801.
15. STONE, P. *EU Private International Law* (4th ed.). Cheltenham: Edward Elgar Publishing.2018. ISBN 978-1-78471-265-5.
16. SYMEONIDES, S. C. *Private International Law at the End of the 20th Century: Progress or Regress?* The Hague: Kluwer Law International. 1999. ISBN 978-90-411-1234-7.
17. SLAŠŤAN, M. Slovak Republic. In: *The impact of EU accession on the legal orders of new EU member states and (pre-) candidate countries: hopes and fears*. Hague : T.M.C. Asser press, 2006. ISBN 978-90-6704-217-8.
18. *Artificial Intelligence and Civil Liability*. Dostupné na: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/634427/EPRS_STU\(2019\)634427_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/634427/EPRS_STU(2019)634427_EN.pdf) cit. 20.3.2025
19. *Digital Economy and Society Index (DESI) 2023 – Czech Republic*. Dostupné na: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi-czech-republic> cit. 20.3.2025
20. *Digital Economy and Society Index (DESI) 2023 – Germany*. Dostupné na: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi-germany> cit. 21.3.2025
21. *Digital Economy and Society Index (DESI) 2023 – Hungary*. Dostupné na: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi-hungary> cit. 20.3.2025
22. *Digital Economy and Society Index (DESI) 2023 – Poland*. Dostupné na: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi-poland> cit. 21.3.2025
23. *Blockchain and Digital Assets: Legal and Regulatory Challenges*. Dostupné na: <https://www.weforum.org/whitepapers/blockchain-and-digital-assets-legal-and-regulatory-challenges/> cit. 20.3.2025